

VAIKO TEISIŲ IR INTERESŲ UŽTIKRINIMAS GLOBOJANT IR ĮVAIKINANT VAIKUS

2022 m. rugsėjo 22 d.

Nr. VAE-8

SANTRAUKA

Audito svarba

1995 m. Lietuva, ratifikavusi Vaiko teisių konvenciją, pripažino, jog vaikas visapusiškai ir harmoningai vystytis gali tik augdamas šeimoje, jausdamas laimę, meilę ir supratimą, ir įsipareigojo teikti vaikui tokią apsaugą ir globą, kokios reikia jo gerovei, atsižvelgiant į jo tėvų, globėjų ar kitų asmenų, atsakančių už jį pagal įstatymą, teises ir pareigas¹.

Šalyje nuo 2018 m. įvyko esminiai pokyčiai vaiko laikinosios ir nuolatinės globos, įvaikinimo srityse: centralizuota vaiko teisių apsauga – visi Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriai tapo pavaldūs Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, pradėtas taikyti vienodas galimų vaiko teisių pažeidimų nagrinėjimo standartas, pagreitėjo reagavimas į smurtinius vaiko teisių pažeidimus, vaiko teisių apsauga užtikrinama 24 val. per parą. Taikomos naujos priemonės, siekiant mažinti nepagrįsto paėmimo iš šeimos atvejų skaičių – tai atvejo vadyba, mobilios komandos, vėliau atsirado ir vaiko laikinoji priežiūra. Pradėti plėtoti bendruomeniniai vaikų globos namai, atsirado budinčio globotojo institutas, visose savivaldybėse pradėjo veikti globos centrai, teikiantys paslaugas globėjams, budintiems globotojams, įvaikintojams ir norintiems jais tapti, globojamiems ir įvaikintiems vaikams.

2018–2021 m. daugiau nei du kartus sumažėjo vaikų, kuriems einamaisiais metais globa skiriama vaikų globos įstaigoje, dalis – nuo 42 iki 17 proc., vaikų globos įstaigose kasmet mažėjo nuolat globojamų vaikų skaičius – nuo 29,3 iki 22,6 proc., tačiau nepasiektas 2021 m. siekis, kad globos įstaigose augtų iki 10 proc. vaikų. Vis dar trūksta globėjų ir pagalbos jiems, paslaugų šeimoms, kad tinkamai pasirūpintų vaikais. Daugiau nei 80 proc. norinčių įsivaikinti šeimų yra pasirengusios įsivaikinti vaikus iki 4 metų amžiaus.

¹ Vaiko teisių konvencija, preambulė, 3 str. 2 d.

Siekdami įvertinti, ar įvykę pokyčiai užtikrina geriausius vaiko interesus saugiai augti savo šeimoje, likusiems be tėvų globos – artimų giminaičių, globėjų ar įtėvių šeimose, institucinėje globoje, atlikome valstybinį veiklos auditą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti vaiko globos ir įvaikinimo sistemos rezultatyvumą, siekiant užtikrinti geriausius vaiko interesus.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar užtikrinama reikalinga pagalba šeimai ir vaikui, kai vaikai auga galimai nesaugioje šeimos aplinkoje;
- ar paslaugos globėjams ir įtėviams užtikrina, kad kuo daugiau vaikų augtų šeimos aplinkoje;
- ar kryptingai siekiama, kad būtų užtikrinti ne šeimose globojamų vaikų geriausi interesai;
- ar patenkinamas tinkamai parengtų globėjų ir įtėvių poreikis;
- ar užtikrinamas kvalifikuotų specialistų, galinčių dirbti su šeimomis ir vaikais, poreikis.

Audituojami subjektai:

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, nes formuoja vaiko teisių apsaugos politiką, atsako už ją ir koordinuoja jos įgyvendinimą;
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nes įgyvendina vaiko teisių apsaugos politiką savivaldybių teritorijose ir pati ar per savo teritorinius struktūrinius padalinius dalyvauja formuojant valstybės politiką vaiko teisių apsaugos srityje, atsakinga už globos centrų veiklos kokybės priežiūrą;
- Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nes yra atsakingas už globos įstaigų licencijavimą, globos centrų ir globos įstaigų veiklos kokybės priežiūrą.

Audito metu rinkome informaciją ir bendradarbiauome su Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, savivaldybėmis, globos ir socialinių paslaugų centrais, vaikų globos įstaigomis, Lietuvos globėjų ir įtėvių bei Budinčių ir laikinųjų globotojų asociacijomis.

Audituojamas laikotarpis – 2019–2021 m. Siekdami įvertinti tendencijas ir pokyčius, naudojome ankstesnių ir 2022 m. duomenis.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (58 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Vaiko globos ir įvaikinimo sistema nepakankamai rezultatyvi, nes 2021 m. 22,6 proc. visų nuolat globojamų vaikų augo įstaigose (7,6 proc. – vaikų globos namuose, 15 proc. – bendruomeniniuose vaikų globos namuose), nors buvo siekiama iš viso 10 proc. Trūksta veiksmingesnės pagalbos šeimai ir vaikui, kai vaikas galimai auga nesaugioje aplinkoje, laikiniams, nuolatiniais globėjams ir įtėviams bei vaikams, globojamiems šeimose ir vaikų globos įstaigose, neužtikrinamos paslaugos pagal poreikius.

1. Reikalinga veiksmingesnė pagalba šeimai ir vaikui, kai vaikai auga galimai nesaugioje aplinkoje.

- Nustatėme, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba gauna pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus iš atsakingų institucijų, susitinka su vaiku, atlieka situacijos vertinimą, globojami vaikai susitinka su šeima, jei tai suderinama su jų interesais. Taip sudarytos prielaidos identifikuoti nesaugioje šeimos aplinkoje augančius vaikus ir jiems susitikti su šeima (1.1 poskyris, 15 psl.).
- Tarnyba nesisteminai turimų duomenų, kiek vaikų laikinai globoja giminaičiai, kokiai vaikų daliai globa nustatyta ne pagal tėvų gyvenamąją vietą. Beveik pusėje (49 proc.) savivaldybių mažiau nei 90 proc. vaikų, kuriems nustatyta laikinoji globa, patenka į globėjų šeimas, dviejose savivaldybėse ne šeimoje laikinai globojama 56 proc. vaikų, 30 proc. savivaldybių trūksta budinčių globotojų. 27 proc. (222 iš 937) vaikų laikinoji globa, kurios tikslas – teikiant pagalbą vaikui ir jo tėvams grąžinti vaiką į biologinę šeimą, truko ilgiau kaip 12 mėn. dažniausiai dėl užsitęsusių teisminių procesų, o 2011–2021 m. 15-ai proc. (281 iš 1 915) vaikų laikinoji globa kartojosi po 2 ir daugiau kartų. Tai kenkia vaiko interesams, nes besikeičiant globėjams pakartotinis paėmimas iš šeimos psichologiškai traumuoja vaiką. Pasikartojančios globos problemą pabrėžia Lietuvos globėjų ir įvaikintojų bei Budinčių ir laikinųjų globotojų asociacijos. Užsitęsęs ar pasikartojant laikinai globai, ilgai neišsprendžiama vaiko teisinė padėtis. Jei biologinė šeima nebendradarbiauja, sprendimai dėl vaiko globos turėtų būti priimami greičiau, kad, nesant galimybės vaikui augti biologinėje šeimoje, nebūtų uždelsta įvaikinti ar globoti šeimoje, nes kuo vyresnis vaikas, tuo mažesnės jo galimybės pakliūti į šeimą (1.1 poskyris, 15 psl.).
- 75 proc. (45 iš 60) savivaldybių neanalizuoja informacijos apie paslaugų vystymo poreikį šeimoms, kurioms nustatytas vaiko apsaugos ar pagalbos šeimai ir vaikui poreikis. 28 proc. (16 iš 60) savivaldybių neturi duomenų apie jų teritorijoje gyvenančias šeimas, kuriose bent vienas iš tėvų turi negalią. 8-ių iš 10-ies atrinktų savivaldybių socialinių paslaugų planuose analizuojamos ne visos socialinės paslaugos šeimai. 27 proc. visų savivaldybių neteikė dalies bazinių paslaugų vaikui ar šeimai: 5 neteikė mediacijos, 2 – vaikų dienos priežiūros paslaugų, 4-iose neprieinama vaikų raidos sutrikimų ankstyvoji rehabilitacija. Trūksta paslaugų, palengvinančių šeimų, kur tėvai turi negalią, buitį ir vaikų priežiūrą. Savivaldybės nurodo, kad šių paslaugų neteikia dėl finansavimo stokos ir infrastruktūros trūkumo. 1 iš 9 atrinktų socialinių paslaugų centrų nurodė, kad nevertina šeimai teikiamų paslaugų veiksmingumo. 92 proc. visų savivaldybių tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriai nevykdė pagalbos šeimai ir vaikui prieinamumo ir kokybės stebėsenos pagal rodiklius, nes jie nepatvirtinti. 36 proc. atvejo vadybos pagalbos šeimai planų 2020 m. vykdymas užsitęsė ilgiau nei 12 mėn. Jei paslaugos savivaldybė negali teikti ar tėvai nesutinka, tokia paslauga neskiriama. Nežinant paslaugų poreikio, jų nesuteikiant, neanalizuojant suteiktųjų veiksmingumo, neužtikrinamas atvejo vadybos pagalbos šeimai

planų įgyvendinimas. Taip neužtikrinamas kokybiškos pagalbos prieinamumo principas², kad paslaugos atitiktų vaiko ir jo tėvų poreikius ir teisėtus interesus (1.2 poskyris, 19 psl.).

- Su šeimomis ir vaikais dirbančių atvejo vadybininkų krūviai 2021 m. buvo didesni 31 proc. savivaldybių (vienam atvejo vadybininkui – 31–49 šeimos vietoj 25–30), socialinių darbuotojų – 9 proc. savivaldybių (18–22 šeimos vietoj 15). 30 proc. visų globos centrų nurodė, kad trūksta socialinės srities darbuotojų, 2 iš 9 socialinių paslaugų centrų – atvejo vadybininkų. 2019–2021 m. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos skyriuose trūko mobilios komandos specialistų, ypač psichologų ir specialistų, dirbančių su priklausomybę ar jos simptomų turinčiais asmenimis. Netolygus specialistų pasiskirstymas neužtikrina reikiamo kokybiškų paslaugų prieinamumo (1.2 poskyris, 19 psl.).
- Viena iš priežasčių, dėl kurių vaikai netenka tėvų globos – smurtas prieš vaikus, tad svarbi prevencinė pagalba, tačiau Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nepasiekė 2 iš 4 kriterijų, matuojančių su smurtu susijusios prevencinės priemonės įgyvendinimą, neparengė informacinio paketo apie pagalbą ir paramą visais atvejais, įskaitant ir smurtą artimoje aplinkoje. 92 proc. savivaldybių 2019–2021 m. nevertino prevencijos priemonių poreikio, 25 proc. jų veiklos planuose nenumatė prevencinių priemonių, 40 proc. – ilgalaikių (tęstinių) priemonių. 30 proc. savivaldybių nerengė pozityvios tėvystės kursų pagal poreikį, 88 proc. nevertino prevencijos priemonių veiksmingumo. Neplanuojant ir nevykdant suplanuotų prevencinių priemonių, nevertinant jų poreikio bei veiksmingumo, nebus aišku, ar pasirinktos labiausiai prie smurto prieš vaikus mažinimo prisidedančios priemonės (1.3 poskyris, 24 psl.).

2. Globėjams ir įtėviams reikėtų daugiau ir įvairesnės pagalbos kuriant šeimos aplinką vaikams

- 2019–2021 m. pagalbos globėjams ir įtėviams poreikio nevertino 72 proc. visų savivaldybių, 34 proc. globos centrų – globėjų, 75 proc. – įtėvių poreikių. 21 proc. (12 iš 56) atsakiusių į apklausą globos centrų ir 5 proc. savivaldybių neteikė paslaugų globėjams, nors buvo poreikis, pvz., atokvėpio, specializuotų psichologo, psichiatro, psichologo paslaugų vyresnio amžiaus globojamiems vaikams. 39 proc. (39 iš 99) apklaustų globėjų nurodė, kad buvo paslaugų, kurių negavo globos centruose, nors poreikis buvo. 9 proc. (12 iš 138) globėjų ir įtėvių nurodė, kad nežino, kiek ir kokių paslaugų jiems priklauso. 80 proc. (48) savivaldybių neturi socialinių paslaugų nuolatiniams globėjams, 87 proc. (52) – įtėviams sąrašo. 68 proc. globos centrų nevertino teikiamų paslaugų veiksmingumo. Nepakankamai užtikrinus paslaugų globėjams ir įtėviams pagal poreikius ir nesuteikiant informacijos apie galimas gauti paslaugas, jiems sudėtingiau atlikti savo pareigas, o būsimi globėjai nemotyvuojami imtis globos. Nevertinant paslaugų veiksmingumo, globos centrams sunkiau parinkti tinkamiausias paslaugas, atitinkančias vaiko ir jo globėjų, įtėvių poreikius (2.1 poskyris, 27 psl.).
- Savivaldybės gali skirti papildomą finansinę paramą globėjams ir budintiems globotojams, tačiau 2 (iš 60) jos neskyrė. 13 proc. visų savivaldybių numatė mažesnę pagalbos pinigų sumą nei 3 bazinės socialinės išmokos. Nustatėme didelius pagalbos dydžių skirtumus tarp savivaldybių, pvz., 2021 m. išmokos globėjams, budintiems globotojams svyravo nuo 80 iki 400 Eur, atlygiai budintiems globotojams – nuo 642 iki 1 926 Eur, vienkartinė materialinė pagalba globėjui – nuo 100 iki 5 200, budinčiam

² Ten pat, 4 str. 10 d.

globotojui – nuo 40 iki 1 500 Eur. Savivaldybės, neskirdamos papildomos finansinės paramos ar skirdamos skirtingą paramą, neskatina globos šeimoje (2.1 poskyris, 27 psl.).

- Vaiko globa vaikų globos įstaigose nėra geriausias sprendimas vaikui, o tik laikina išėitis, todėl siekta, kad 2021 m. šiose įstaigose nuolatinė globa būtų paskirta ne daugiau nei 10 proc. vaikų, tačiau faktiškai skirta 22,6 proc. Kuo vyresnių vaikų amžiaus grupė, tuo didesnė dalis vaikų, nuolat globojamų įstaigose, pvz., 31,6 proc. – 15–17 m. vaikų. 2021 m. pab. įstaigose dar buvo globojami 69 (iš 887) vaikai iki 7 m. Šeimos (asmenys) yra pasirengusios įsivaikinti vaikus iki 3 metų, o galimų įvaikinti vaikų sąrašuose apie 97 proc. vaikų – 4–17 m. amžiaus. Globos centrai pabrėžė, kad trūksta įvaikintojų, globėjų vyresniems (nuo 10 m.) vaikams, negalių ar specialiųjų poreikių turintiems vaikams, mažai šeimų sutinka priimti 2 ir daugiau vienos šeimos vaikų. Dėl šių priežasčių kol kas nepavyksta pasiekti užsibrėžtų tikslų ir dalis vaikų lieka globos įstaigose ir netenka galimybės augti šeimos aplinkoje (2.2 poskyris, 35 psl.).
- Nenustatyta atvejų, kai vaiko nuomonė dėl noro būti įvaikintam būtų neišklausyta, nesant pagrindžiančių priežasčių, tačiau parenkant nuolatinį globėją nebuvo pateikta 11-os (iš 55) vaikų nuomonė, motyvuojant tuo, kad nuolatiniais globėjais buvo paskirti vaikui artimi giminiaičiai, laikinieji globėjai, ar tai nebuvo padaryta dėl vaiko sveikatos sutrikimų. Neišklusius vaiko nuomonės, nepaisoma jo interesų skiriant nuolatinį globėją (2.2 poskyris, 35 psl.).
- 16 iš 40 globos centrų neįgyvendino, 36 iš 40 įgyvendino iš dalies rekomendacijas dėl paslaugų vaikams, globėjams ir įtėviams tobulinimo, kurias teikė Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ir Socialinių paslaugų priežiūros departamentas, atlikę centrų vertinimus. 2021 m. daugiausia neatitikimų nustatyta dėl mokymų pagal Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, įtėvių ir bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programą (GIMK) organizavimo, išvadų parengimo, globėjo paieškos ir parinkimo. Tarnyba iki kito vertinimo nestebi rekomendacijų įgyvendinimo. Jos paslaugų tobulinimo metodinę pagalbą patenkinamai ar neigiamai vertina 19 proc., o departamento pagalbą – 10 proc. savivaldybių. Negaunant aktualios informacijos apie rekomendacijų įgyvendinimo eigą, nėra galimybės įvertinti, ar globos centrai laiku įgyvendino teiktas rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo (2.1 poskyris, 27 psl.).
- 18 proc. visų savivaldybių globėjų ir įtėvių pritraukimą vertina patenkinamai arba neigiamai (per mažai socialinių reklamų, globos viešinimo iniciatyvų, jos epizodinės, trūksta vienos bendros nacionalinės globos viešinimo strategijos). 45 proc. savivaldybių 2019–2021 m. veiklos planuose nenumatė priemonių, orientuotų į globėjų ir (ar) įtėvių paiešką. Neužtikrinant, kad būtų tinkamai vykdomos pritraukimo priemonės, nepasiekiami potencialūs globėjai ar įtėviai (2.2 poskyris, 35 psl.).
- 70–82 proc. globėjų, įtėvių, budinčių globotojų ir globos centrų GIMK mokymų programą vertina teigiamai, tačiau ją reikia atnaujinti daugiau dėmesio skiriant vaiko globos rūšių tikslams, būsimų globėjų kompetencijų ugdymui. Gimineičiams ir kartu su jais gyvenantiems asmenims mokymai pagal šią programą iki 2022-07-01 buvo neprivalomi. Organizuojant juos, nesurenkamos dalyvių grupės, mokymai prasideda vėliau, užsitęsia išvados parengimas, todėl 14-oje atrinktų globos centrų 44 proc. (115 iš 262) asmenų parengimas tapti globėjais ar įtėviais truko ilgiau nei 5 mėn.; 73 iš 262 (28 proc.) – ilgiau nei 7 mėn. (2.3 poskyris, 38 psl.).

3. Svarbu suteikti reikalingas paslaugas globos įstaigose augantiems vaikams

- Pagal pertvarkos planą³ pertvarkomi vaikų globos namai ir juose vaikų, kuriems tais metais skirta nuolatinė globa, skaičius 2019–2021 m. mažėjo nuo 878 iki 412. Vietoj jų kuriami bendruomeniniai vaikų globos namai, kurie veikia pagal šeimai artimos aplinkos modelį ir įsteigti atskirose patalpose (pvz., namas, butas). Juose 2019–2021 m. nustatytų globų skaičius didėjo nuo 759 iki 815. Bendruomeniniai vaikų globos namai taip pat yra įstaigos, dėl to ir juose globojamų vaikų skaičius turėtų mažėti, norint pasiekti⁴, kad 2030 m. ne mažiau kaip 90 proc. vaikų būtų globojama šeimos aplinkoje. 2021 m. šeimos aplinkoje globota 77,9 proc., 2022-07-01 – 79,2 proc. vaikų. Savivaldybių duomenimis, vieno vaiko globai šeimoje 2021 m. panaudota 6 kartus mažiau nei įstaigose (vaikų globos ir bendruomeniniuose vaikų globos namuose – 18,6 tūkst. Eur, šeimoje ar šeimynose – apie 3 tūkst. Eur). Neužtikrinant vaikų globos šeimose, vaiko globai valstybė panaudoja daugiau lėšų, o vaikui nesuteikiama šeimos aplinka (3.1 poskyris, 42 psl.).
- Socialinių paslaugų priežiūros departamento duomenimis, 75 proc. (21 iš 28) vaikų globos įstaigų tinkamai neįvertina jose gyvenančių vaikų poreikių. 68 proc. (19 iš 28) įstaigų neskiria pakankamai dėmesio vaiko palydėjimo į savarankišką gyvenimą priemonių planavimui ir vykdymui (pvz., kaip tvarkyti buitį ar finansinius reikalus, gauti norimą darbą). Palydėjimo paslaugą 16–24 m. jaunuoliams teikė tik 15 savivaldybių. Nustatėme, kad 8 vaikai (iš 41) negavo jiems skirtų sanatorinio gydymo, logopedo, spec. pedagogo, psichologo paslaugų. Vaikų globos įstaigos nurodė, kad kai kurių paslaugų teko laukti iki 6 mėn., pvz., 23 įstaigos iki 2 mėn. laukė psichiatro, 21 įstaiga – iki 3 mėn. gydytojų specialistų, 9 įstaigos – iki 6 mėn. vaikų raidos centro ir kt. paslaugų. Tinkamai nevertinant įstaigose globojamų vaikų poreikių, nenustatoma, kas naudingiausia vaikui, o neužtikrinant jam reikalingų paslaugų, nesuteikiama reikalinga pagalba (3.2 poskyris, 45 psl.).
- Socialinių paslaugų priežiūros departamentas 56-ių proc. (49 iš 88) vaikų globos įstaigų nevertino bent kartą per 5 metus, 26 proc. – nevertintos nė karto. Vertintosiose nustatoma konkrečių vaiko poreikių vertinimo ir individualių socialinės globos planų sudarymo trūkumų. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, atlikus vaiko globos priežiūrą, nesistemina duomenų apie nustatytus dalykus ir pateiktas rekomendacijas. Socialinių paslaugų priežiūros departamentas apibendrinančios informacijos apie visus atliktus vaikų globos įstaigų vertinimus ir jų rezultatus neturėjo, o dažniausiai pasitaikančius pažeidimus pateikė savo metinėse veiklos ataskaitose. Taip pat nesistemino duomenų apie globos įstaigų veiklos įsivertinimus. Visos atsirinktos (21) vaikų globos įstaigos neskelbė departamento vertinimo rezultatų, o 17 – įsivertinimo duomenų. Neatlikus vertinimo, vaikų globos įstaigos praranda galimybę tobulinti savo veiklą, o nekaupiant duomenų apie teiktas rekomendacijas, prižiūrinčiosios įstaigos neturi aktualios informacijos (3.3 poskyris, 48 psl.).

³ Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planas.

⁴ Šeimos politikos stiprinimo plėtros programa.

Pokyčiai audito metu

Nuo 2022-07-01⁵ įsigaliojo Socialinių paslaugų įstatymo pakeitimai dėl paslaugų šeimai prieinamumo didinimo: numatyta nauja socialinių paslaugų rūšis – prevencinės socialinės paslaugos.

Nuo 2022-07-01 GIMK mokymai privalomi kiekvienam fiziniam asmeniui, norinčiam tapti vaiko globėju (rūpintoju)⁶, t. y. ir giminaičiams, ir jų sutuoktiniams ar kartu gyvenantiems santuokos neįregistravusiam asmenims.

2022 m. sausio mėn. pradėta kurti vaikų globos namų rizikingumo vertinimo sistema⁷, pagal kurią kasmet iki sausio 10 d. bus sudaromas rizikingų ūkio subjektų (vaikų globos įstaigų) sąrašas patikrinimui atlikti.

Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentas 2021-12-17 pateikė⁸ metodines rekomendacijas ir formas vaiko poreikių vertinimui atlikti ir individualiam socialinės globos planui sudaryti.

Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentas 2021-12-16 patvirtino⁹ planinių patikrinimų kontrolinį klausimyną, kurį rekomenduoja naudoti vaikų globos įstaigoms veiklos kokybei įsivertinti.

Nuo 2022-07-01 Vaiko globos organizavimo nuostatuose¹⁰ išdėstyta globėjo parinkimo tvarka.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba teritoriniams skyriams 2022-04-20 susistemino¹¹ teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias vaiko nuomonės išklausymo procedūrinius klausimus nagrinėjant pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, atvejo vadybos ir teismo proceso metu, organizuojant vaiko globą (rūpybą) bei įvaikinimą. Vaiko nuomonės išklausymo akto privalomumas įtvirtintas Vaiko globos organizavimo nuostatuose¹².

Rekomendacijos

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

1. Siekiant sistemai suteikti paslaugas globėjams (rūpintojams), įtėviams ir užtikrinti geriausius vaiko interesus, įtraukti į Bazinių paslaugų šeimai paketą švietimo, sveikatos ir

⁵ Socialinių paslaugų įstatymas, 6 str. 1 d. ir 6¹ str.

⁶ Vaiko globos organizavimo nuostatai, 21 p., Civilinis kodeksas, 3.269 str.

⁷ Socialinių paslaugų priežiūros departamento direktoriaus 2022-01-17 įsakymu Nr. V1-22 patvirtintas Rizikos vertinimo pagrįstos ūkio subjektų veiklos, teikiant licencijuotas socialinės globos paslaugas, patikrinimų atrankos tvarkos aprašas.

⁸ Prieiga per internetą: <https://sppd.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/licencijavimas/metodines-rekomendacijos> (žiūrėta: 2022-01-28).

⁹ Socialinių paslaugų priežiūros departamento direktoriaus 2021-12-16 įsakymas Nr. V1-1002 „Dėl socialinės globos įstaigų planinių patikrinimų kontrolinių klausimynų patvirtinimo“.

¹⁰ Vyriausybės 2002-03-27 nutarimu Nr. 405 (nauja redakcija 2022-06-29 Nr. 688) patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai.

¹¹ Teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių vaiko nuomonės išklausimą, apžvalga, Nr. 6-277.

¹² Vaiko globos organizavimo nuostatai, 35.8 p.

socialines paslaugas globėjams (rūpintojams), įtėviams ir jų šeimose globojamiems (rūpinamiems) ar įvaikintiems vaikams bei vykdyti šių paslaugų teikimo stebėseną (2-asis pagrindinis audito rezultatas).

2. Siekiant politikos formuotojui turėti palyginamus savivaldybių duomenis tobulinimo sprendimams priimti, sukurti stebėsenos rodiklius ir parengti jų stebėsenos metodines rekomendacijas savivaldybėms dėl paslaugų poreikio ir veiksmingumo vertinimo (1-asis ir 2-asis pagrindiniai audito rezultatai).
3. Siekiant, kad kuo daugiau vaikų augtų artimai šeimai aplinkoje, numatyti priemonės, kurios paskatintų asmenis globoti ar įvaikinti vyresnius vaikus (10 metų amžiaus ar vyresnius), vaikus su negalia ar turinčius sveikatos problemų, taip pat turinčius brolių ar seserų (2-asis pagrindinis audito rezultatas).
4. Siekiant priimti duomenimis pagrįstus sprendimus, sisteminti duomenis apie vaikus, kuriems laikinoji globa nustatyta pas giminaičius ar emociniai ryšiais susijusius asmenis (1-asis pagrindinis audito rezultatas).

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai

5. Siekiant efektyvesnės smurto prieš vaikus prevencijos, visuomenės švietimo priemonės planuoti ir vykdyti atsižvelgiant į atliekamų visuomenės nuomonės bei žiniasklaidos stebėsenos tyrimų rezultatus (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
6. Siekiant asmenims kuo geriau pasirengti globoti ar įvaikinti vaikus, tobulinti Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, įtėvių ir bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programos vykdymą (2-asis pagrindinis audito rezultatas).

Socialinių paslaugų priežiūros departamentui

7. Siekiant turėti aktuales išorinio vaikų globos įstaigų vertinimo metu gautus duomenis apie įstaigų veiklos kokybę, sisteminti informaciją apie nustatytus trūkumus ir jų šalinimo veiksmus (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai, laukiamas audito poveikis ir pokyčių vertinimo rodikliai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (51 psl.). Aktuali informacija apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius yra skelbiama atviruose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/AtviriDuomenys>.